

MINISTERUL AGRICULTURII
ȘI DEZVOLTĂRII RURALE

Comuna
Săvădisla

SĂVĂDISLA ȘI ÎMPREJURIMILE

TORDASZENTLÁSZLÓ ÉS KÖRNYÉKE

Prezentul material turistic informativ a fost realizat în cadrul proiectului „**Promovarea turismului în comuna Săvădisla**“, finanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României, prin *Fondul European Agricol de Dezvoltare Rurală și Planul European de Redresare Economică, Axa IV LEADER al Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007 - 2013, Măsura 313 - „Încurajarea activităților turistice”*, în baza contractului de finanțare încheiat cu Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit – Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale.

Scopul acestui proiect este elaborarea materialelor de promovare unitară a teritoriului și potențialului turistic, încadrată în contextul microregional, pentru încurajarea dezvoltării și extinderii activităților turistice în **comuna Săvădisla**, prin realizare de materiale de prezentare turistice bilingve în limbile română și maghiară.

Potențialul turistic al comunei constă în prezența multor monumente istorice, desfășurarea de festivaluri și atracții cultural-folclorice, posibilități de drumeție, sport și recreere precum și numeroase facilități de cazare pentru turiști:

- **Monumentele istorice** mai importante sunt: *ruinele cetății medievale Ghéczy* din zona satului Liteni, *bisericile ortodoxe de lemn* din Stolna și Finișel, *biserica romano catolică* din Vlaha, *castelul Mikes-Széchen* din centrul comunei.
- Cele mai însemnate **evenimente cultural-folclorice** sunt zilele satelor Săvădisla și Vlaha. În luna iunie, cu ocazia Zilelor Satului Săvădisla are loc *Întâlnirea Corală Szent László*, iar în luna august cu ocazia Zilelor Satului Vlaha are loc și *Festivalul Folcloric Szent István. Casa tradițională și muzeul etnografic* din Săvădisla prezintă o bogată colecție de mobilier și obiecte tradiționale ale gospodăriilor țărănești, precum și exponate de port popular din Săvădisla și zona Călata.
- **Posibilitățile de cazare și masă** din comună sunt asigurate de 7 pensiuni cu o capacitate totală de 126 de locuri de cazare și peste 50 de case de oaspeți, case de vacanță și gospodării particulare care pot asigura confortul în sistem agroturistic pentru încă 250 de turiști.

Pornind din Săvădisla, pe o rază de până la 20-50 km pot fi vizitate alte numeroase obiective turistice, începând cu municipiul Cluj-Napoca, continuând cu orașul Turda, Cheile Turzii, Muntele Băișorii, Muntele Filii, Valea Ierii, Lacul Tarnița, zona Călata precum și satul Remetea - fără ca lista să fie completă.

Tamas Gebe Andrei - primar
ing. Mátyás-Péter Mihai - responsabil proiect

Bibliografie:

1. Consiliul Județean Cluj, Centrul Județean de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare Cluj 2002.
Repertoarul bisericilor de lemn din județul Cluj. volumul I.
2. ro.wikipedia.org + hu.wikipedia.org

Turisztikai ismertetőnk a **Tordaszentlászló község turisztikai bemutatása** projekt keretében készült, az EU és Románia Kormánya finanszírozásában, az *Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap* és az *Európai Gazdasági Helyreállítási Terv*, a *2007-2013-as Országos Vidékfejlesztési Program Axa IV LEADER 313-as Előírása* - *"Turisztikai tevékenységek fejlesztése"* révén, a Vidék- és Halászat-fejlesztési Kifizetési Ügynökség - Vidéki Beruházásokat Finanszírozó Ügynökséggel kötött finanszírozási szerződés alapján.

A projekt célja a térség és turisztikai lehetőségeinek egységes bemutatása román és magyar nyelven szerkesztett, kétnyelvű népszerűsítő anyagok kiadása révén, valamint a kistérség keretében **Tordaszentlászló község** turisztikai tevékenységének fejlesztése és bővítése.

A község turisztikai kínálatában számos történelmi műemlék szerepel, továbbá művelődési, népművészeti rendezvények és fesztiválok, kirándulási, sportolási és szórakozási lehetőségek vannak. A vendégek elszállásolását és ellátását szép számú panzió és vendégház biztosítja.

- A fontosabb **történelmi műemlékek** közül kiemelt figyelmet érdemelnek a *középkori Ghéczy-vár romjai* Magyarléta (Liteni) falu közelében, a Sztolna (Stolna) és Kisfenes (Finişel) falvakban látható *ortodox fatemplomok*, a Magyarfenesen (Vlaha) álló *római katolikus templom*, a község központjában található *Mikes-Széchen kastély*.
- A legjelentősebb **kulturális és népművészeti események** a tordaszentlászlói, illetve a magyarfenesi falunapok. Júniusban, a Tordaszentlászlói Falunapok keretében kerül sor az évente megrendezett *Szent László-napi Kórustalálkozóra*, augusztusban pedig a Magyarfenesi Falunapokon tartják a *Szent István-napi Néptánc Találkozót*. A Tordaszentlászlón álló *Tájház és falumúzeum* helybéli és kalotaszegi népművészeti tárgyakból, bútortárból, népviseletről összeállított gazdag gyűjteménnyel várja a látogatókat.
- Megfelelő **szállást és étkezést** a község 7 panziója nyújt összesen 126 személy részére, illetve a faluturizmus keretében működő több mint 50 vendégház, kulcsosház és vendégszoba vár további 250 vendéget.

Tordaszentlászlóról indulva, mintegy 20-50 km-es körzetben számos más turisztikai célpont is elérhető, elsősorban Kolozsvár, továbbá Torda, a Tordai-hasadék, Bányahavas-Kisbánya, a Fülei-havasok, Járavize, a Tarnicai-gyűjtőtő, Kalotaszeg vagy Torockó – és a felsorolás korántsem teljes.

Tamás Gebe András – polgármester
ing. Mátyás-Péter Mihály – programfelelős

Comuna Săvădisla

Comuna se află în județul Cluj, la întâlnirea dintre Munții Gilăului și Muntele Mare, în zona de obârșie a pâraurilor Hășdate, Racoș și Feneș. Hășdatul se varsă în râul Arieș, Racoșul în pâraul Feneș, iar pâraul Feneș (al cărui parte inferioară e numită și Lona), se varsă în râul Someșul Mic.

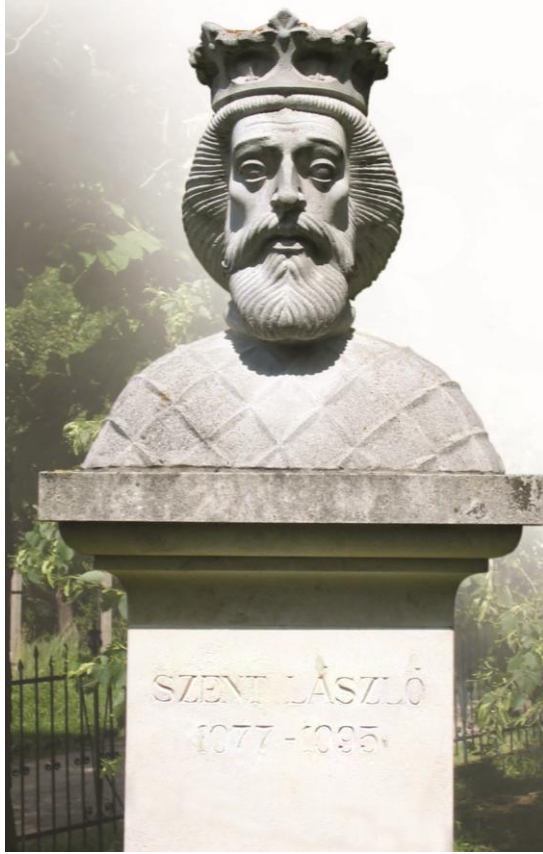
Comuna e străbătută pe-o lungime de 17 km de drumul asfaltat DJ107M, ramificat la marginea estică a satului Luna de Sus din drumul național DN1 (E60) care leagă Cluj-Napoca de Oradea, iar la Buru ajunge la drumul asfaltat DN75 care urmărește valea Arieșului. Comuna poate fi atinsă și pe drumul asfaltat DJ107L care pornește din partea nord-vestică a orașului Turda spre localitatea Petreștii de Jos. Cea mai mare parte a acestuia este un drum cu macadam de slabă calitate, la marginea satului Lita atingând drumul DJ107M. De pe drumul DN1 (E60) dintre Cluj-Napoca și Oradea, la bifurcația dintre Gilău și Luna de Sus, poate fi accesată autostrada A3. Date statistice:

Comunei îi aparțin opt sate, și anume: Săvădisla, Hășdate, Finișel, Vlaha, Liteni, Racoș, Lita, Stolna. Conform ultimului recensământ din 2012, numărul locuitorilor comunei este de 4275 persoane, dintre care 45% români, 53% maghiari, 1% romi sau de altă naționalitate.

Săvădisla este sediul comunei.

Întemeierea localității se leagă de regele **Sfântul Ladislau I**. Săvădisla se află la întâlnirea a trei zone etnografice ardelen: Călata, Ținutul Arieșului și Țara Moșilor. Primele documente scrise, unde apare numele satului datează din 1285.

De la începutul răspândirii credinței reformate, locuitorii satului au devenit în mare parte reformați. Actuala **biserică reformată** a satului a fost construită în 1888. Fundația bisericii vechi, din secolul al 13-lea, se află pe dealul cimitirului; câteva chei de boltă (datate din anul 1488) precum și arcada sculptată a bisericii sunt zidite în podeaua de sub masa domnului, respectiv în grădina bisericii.

Tordaszentlászló község

A község Kolozs megyében, a Gyalui Havasok és az Öreghavas találkozásánál, a Hesdát, a Rákos és a Fenes patakok forrásvidékén fekszik. A Hesdát az Aranyos folyóba, a Rákos a Fenes patakba, a Fenes pedig (melynek alsó szakasza Lóna néven is ismert) a Kis-Szamosba ömlik.

A községet 17 km hosszúságban szeli át a DJ107M jelzésű aszfaltozott műút, amely Magyarlóna (Luna de Sus) keleti határában ágazik le a Kolozsvárt Nagyvárral összekötő DN1 (E60) jelzésű nemzetközi útból és Borrévnél (Buru) éri el az Aranyos völgyét követő DN75-ös műutat. A községet Torda (Turda) északnyugati sarkából a Peterd (Petreștii de Jos) felé induló DJ107L aszfaltozott úton is el lehet érni. Ennek az útnak legnagyobb része gyenge makadámút, Románléta (Lita) északi határában csatlakozik a DJ107M jelzésű úthoz. A Kolozsvárt Nagyvárral összekötő DN1 (E60) jelzésű nemzetközi útról, Gyalu és a lónai letérő között, feltérhetünk az észak-erdélyi autópályára. Statisztikai adatok:

A községhez nyolc falu tartozik: Tordaszentlászló, Hesdát, Kisfenes, Magyarfenes, Magyarléta, Rákos, Románléta, Sztolna. A legutóbbi, 2012-es népszámlálás adatai szerint a lakosok száma 4275, ebből 45% román, 53% magyar, 1% roma vagy más nemzetiségű.

Tordaszentlászló (Săvădisla) a község székhelye.

Alapítása **I. Szent László** király nevéhez fűződik. Tordaszentlászló Erdély három néprajzi vidéke: Kalotaszeg, Aranyosvidék és a Mócvidék találkozásánál fekszik. Az első fennmaradt írásos emlékek, amelyekben a falu neve szerepel, 1285-ből származnak.

A reformáció korától túlnyomórészt **református** falu mai **temploma** 1888-ban épült. A régi, 13. században emelt templom alapja a temetődombon található; néhány záróköve (1488-as évszámmal) és faragott boltíve ma is megtekinthető az úrasztala alatti padlóba építve, illetve a templomkertben.

În centrul satului se află un **castel construit în stil baroc englezesc**, pe vremuri fiind în proprietatea familiilor Jósika, Mikes, respectiv Széchen. În prezent cele 62 de camere ale castelului adăpostesc un sanatoriu pneumologic. În jurul castelului, pe o suprafață de 5 hectare se află un parc dendrologic.

Prima școală din sat, denumită "*Classis*" și-a început activitatea în anul 1606; predarea în limba maghiară se desfășoară aici și în prezent. În anul 2006, cu ocazia jubileului, școala generală a luat numele celui care a fost primul său director-dascăl, Borbély József.

În anul 1888, cu ocazia pregătirilor sfințirii bisericii reformate, preotul Thamó Gyula și directorul-dascăl Borbély József au fondat *Corul Tineretului din Săvădisla* care, după câteva intervale de inactivitate mai mult sau mai puțin lungi, funcționează și în zilele noastre sub denumirea de *Corul din Săvădisla*. În anul 1898 s-a format primul *Cerc al Amatorilor din Săvădisla*, care de 116 ani încoace asigură fără întrerupere organizarea spectacolelor, în prezent sub denumirea de *Grupul Amatorilor de Teatru din Săvădisla*.

Anul înființării *Fanfarei din Săvădisla* este 1934 și își desfășoară activitatea și în zilele noastre. Mișcarea de dans popular a început în anii 60-70, având scopul ca tineretul să însușească ordinea dansurilor locale și tradiționale; în prezent își desfășoară activitatea sub denumirea de *Grupul de Dans Tradițional din Săvădisla*. În 1998 grupurile de amatori au fuzionat într-o societate juridică, înființând *Asociația Culturală Thamó Gyula din Săvădisla*. Activitatea culturală, păstrarea tradițiilor s-a moștenit de la o generație la alta.

Căminul cultural oferă un spațiu civilizată spectacolelor culturale locale și celor cu artiști invitați, precum și concertelor ținute în fiecare an din 1990 încoace, în cadrul *Întâlnirii Corale Szent László*.

Muzeul Etnografic din Săvădisla a fost înființat în 1967, această colecție etnografică s-a dezvoltat ulterior și prin achiziționarea altor obiecte tradiționale.

Populația din Săvădisla, conform recensământului din 2012, numără 1056 persoane, din care 954 maghiari, 83 români și 20 romi.

A falu központjában egy **angol-barokk stílusú kastély** áll, amely hajdan a Jósika, a Mikes, illetve a Széchen családok tulajdonában volt. Jelenleg az épület 62 szobájában tudószanatórium működik. A kastély körüli 5 hektáron dendrológiai park található.

A falu első iskolája, a „*Classis*” már 1606-tól kezdve működik, és mind a mai napig magyar nyelvű oktatás folyik benne. 2006-ban, a jubileum alkalmából az általános iskola felvette *Borbély József*, az első igazgató-tanító nevét.

A református templom felszentelésének ünnepségére készülve, 1888-ban Thamó Gyula lelkész és Borbély József iskolaigazgató-tanító megalapította a *Tordaszentlászlói Ifjúsági Dalkört*, amely kisebb-nagyobb megszakítások után jelenleg is működik, *Tordaszentlászlói Énekkar* néven. 1898-ban alakult az első *Tordaszentlászlói Műkedvelők Köre*, amely 116 éve folyamatosan biztosítja az előadásokat, jelenleg *Tordaszentlászlói Amatőr Színjátszó Csoport* néven.

A *Tordaszentlászlói Fúvószenekar* megalakulási éve 1934, és jelenleg is működik. A táncház-mozgalom a 60-70-es években indult azzal a céllal, hogy az ifjúság elsajátítsa a helyi és hagyományos táncrendet; jelenleg *Tordaszentlászlói Hagyományörző Néptáncscsoport* néven tevékenykednek. 1998-ban a műkedvelő csoportok tömörültek, jogi személlyé alakulva létrehozták a *Tordaszentlászlói Thamó Gyula Közművelődési Egyesületet*.

A közművelődési tevékenység, a kultúra ápolása nemzedékről nemzedékre öröklődött. A Művelődési Ház ad otthont civilizált környezetben a helyi és a vendég közművelődési csoportok előadásainak, valamint az 1990-től évente megrendezett *Szent László-napi Kórustalálkozó* hangversenyeinek.

A **Tordaszentlászlói Kalotaszegi Tájmuzeum** már 1967-ben létrejött, ennek a falumuzeumi gyűjteménynek az állományára épültek a későbbi tárgyvásárlások.

Tordaszentlászló lakossága a 2012-es népszámlálási adatok alapján 1056 főből áll, nemzetiségi felosztás szerint 954 magyar, 83 román, 20 roma lakosa van.

Hășdate Trecând dincolo de Lita, de pe drumul asfaltat trecem pe drumul pietruit de aproximativ 4km (DC99) care duce la Hășdate. Satul s-a format pe cele două laturi ale părții superioare a pârâului Hășdate și a drumului principal, probabil încă în secolul al 12-lea.

Biserica ortodoxă „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” a fost ridicată în anul 1805. Biserica este construită din piatră, cu ziduri de până la 1 m grosime.

Monumentul eroilor a fost ridicat în anul 1967. Osemintele eroilor au fost dezgropate, așezate într-un sicriu comun și înhumate din nou la baza monumentului.

Finişel Satul se află la vest de Săvădisla, spre partea superioară a pârâului Feneș, pe cele două laturi ale drumului ce duce din Săvădisla prin Plopi, la Valea Ierii. La intrarea estică a localității se află un frumos monument modern, ridicat în amintirea eroilor căzuți în război.

Satul a existat probabil încă din secolul al 12-lea. Primul document scris care-l amintește este datat din 1285. Împreună cu Hășdate, Liteni, Săvădisla, Racoș era în proprietatea Cetății Letea până la mijlocul secolului al 15-lea.

Finişel are 805 de locuitori, oamenii se ocupă în primul rând cu exploatare forestieră, agricultură și creșterea animalelor. Majoritatea lor este de religie ortodoxă.

Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” a fost construită în 1758 de meșterii Mihail, Popa Gavril și Toader Sucală, după cum arată o inscripție de pe peretele sudic. Pictura a fost realizată în 1807 de către Dimitrie Ispas și Ursu, arată inscripția de deasupra portalului naosului.

Hesdát Románlétát elhagyva, az aszfaltozott útról ágazik le az a kb. 4 km-es (DC99) kövezett út, amely Hesdátra vezet. A falu a Hesdát patak felső folyása és a főút mentén kétoldalt alakult ki, valószínűleg már a 12. században.

A „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” ortodox templomot 1805-ben emelték, Mihály és Gábrriel arkangyalok tiszteletére. A templom kőből épült falai csaknem 1 méter vastagok.

A Hősök emlékműve 1967-ben épült. Miután a hősök földi maradványait kiásták, egy közös koporsóba helyezték, és az emlékmű alapjánál hantolták el őket újra.

Kisfenes Tordaszentlászlótól nyugatra, a Fenes patak felső folyása és a Tordaszentlászlóról Járavizére Plopi-on áthaladó út két oldalán fekszik. A helység keleti bejáratánál szépen kialakított, modern emlékmű emlékeztet a háborúban elesett katonákra.

A falu valószínűleg már a 12. században létezett. Az első fennmaradt írásos emlék, amely a helységet említi, 1285-ből való. Hesdáttal, Létával, Szentlászlóval, Rákossal együtt a Létai vár tulajdonát képezte a 15. század közepéig. Kisfenesnek 805 lakosa van, akik leginkább fakitermeléssel, földműveléssel és állattartással foglalkoznak, többségük román ortodox vallású.

A „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” (*Szent Mihály és Gábrriel arkangyalok*) templom 1758-ban, fából épült. A déli falon látható feliraton Mihail, Popa Gavril és Toader Sucală mesterek neve olvasható. A festést Dimitrie Ispas és Ursu készítette 1807-ben, amint az a templomhajó ajtaja fölötti feliratból kiderül.

Vlaha Așezarea s-a format probabil în timpul regelui Sfântul Ladislau. Datele cele mai vechi care se referă la sat, pot fi găsite în listele decimale papale (1332).

Cea mai veche clădire din sat, datând din secolul al 13-lea, este biserica romano catolică. Pe peretele dinspre nord se află prețioase fragmente de frescă în stil bizantin.

Fresca sanctuarului, de pe peretele estic, este cea mai veche și cea mai importantă, conținând trei părți: la stânga, *Crucificarea*, la mijloc *Ștergarul Sf. Veronica*, la dreapta Hristos în mormânt, adică *Imago pietatis*. A fost pictat la mijlocul secolului al 14-lea, probabil de meșterul Miklós, tatăl fraților sculptori Kolozsvári Márton și György.

Încă din anul 1606, în sat funcționează o școală în limba maghiară, fapt arătat în inscripția încrestată de pe peretele bisericii catolice.

Biserica reformată a fost construită în 1821, și păzește blazonul familiei Jósika și al descendenților lor pe ramură filială. Cu ocazia împrumutării de după primul război mondial, o parte din proprietatea Jósika a fost expropriată de către statul român, cealaltă parte a fost vândută satului în 1935-39 de familia însărăcită, împreună cu castelul și parcul dendrologic. Castelul a fost apoi demolat, copacii seculari din parc au fost tăiați. Podoaba dealului, ce păzea odinioară satul, a fost glorieta.

Cei 951 locuitori ai satului se consideră călățeni. Mulți dintre ei lucrează deja la firme particulare sau trăiesc din turismul rural în dezvoltare.

Zilele satului Vlaha și Festivalul Folcloric Szent István se organizează în luna august.

Magyarfenes A település feltételezések szerint Szent László király idejében alakult ki. A faluról fennmaradt legrégebbi adatok a pápai tizedszedők jegyzékeiben (1332) szerepelnek. A római katolikus templom a falu legrégebbi épülete, a 13. századból. Északi falán bizánci jellegű értékes freskótöredékek láthatók. A templom keleti falán lévő szentélyfreskó a legrégebbi, s egyben a legjelentősebb. Három részből áll: baloldalt a *Keresztrefeszítés*, középen a *Veronika kendője*, jobboldalt a sírjában fekvő halott Krisztus, az *Imago pietatis* látható. Valószínűleg a Kolozsvári szobrász-testvérek – Márton és György – édesapja, Miklós mester készítette a 14. század közepén. A faluban már 1606 óta működik magyar nyelvű iskola, ezt bizonyítja a katolikus templom falára rótt feljegyzés.

A református templom 1821-ben épült, a Jósika család és leányági leszármazottainak a címerét őrzi. A Jósika birtoktestet az I. világháború utáni földosztáskor részben a román állam sajátította ki, részben az elszegényedett Jósika család adta el a falunak 1935-39-ben, a kastéllyal és a dendrológiai parkkal együtt. A kastélyt lebontották, a park évszázados fáit kivágták. A falu fölött örökös *Csicsal-domb* éke egykoron a gloriette volt.

Az itt élő 951 lakos kalotaszeginek tartja magát. Közülük már sokan magáncégeknél dolgoznak vagy a fellendült faluturizmusból élnek.

A Magyarfenesi napok és a Szent István-napi Néptáncfalalkozó minden év augusztusában kerül megrendezésre.

Liteni Localitatea se află la cumpăna apelor râurilor Someșul Mic și Arieș, de-a lungul vechiului drum roman ce leagă văile râurilor Mureș, Arieș și Someș. Biserica reformată a fost construită probabil în deceniul al doilea din secolul al 18-lea. Despre trecutul acesteia știm destul de puțin, deoarece în 1868 casa parohială a ars, împreună cu documentele aflate în ea. În *Memoriul referitor la Biserica reformată din Liteni* datat din 1872, preotul de atunci, Szakács János a notat următoarele: În prezent alte documente scrise nu se găsesc în biserică, doar această inscripție de pe o cană din cositor: *Făcut în 1724 de Czako Lőrinc pentru Ekkla.*

Ruinele pitoresce ale Cetății Liteni (sau Cetatea Ghéczy) se află la doar treizeci și ceva de kilometri de Cluj, la marginea Călatei, între pârâul Iara și satul Liteni, într-un peisaj natural minunat, pe-un deal stâncos înconjurat de munți împăduriți. După un mers pe jos de cca. 4-4,5 km și urcând o pantă ușoară, se deschide frumoasa panoramă a ruinelor. Pe parcursul secolelor trecute cetatea n-a avut un rol deosebit, totuși, trecutul ei este interesant. Referitor la anul construcției nu avem date scrise precise, însă în 1324 este deja menționat în documente ca și "Castrum Leta". Începând cu secolul la 14-lea, în documente întâlnim mai multe mențiuni scrise referitoare la Cetatea Liteni (de ex. Castellanus de Leta – 1370, Castrum Letawar – 1405, etc.). Pe vremea regelui Carol Robert (1308–1342) era deja cetate regală – probabil că a fost și anterior acestei date –, și va rămâne așa până la mijlocul secolului al 15-lea. Ca și multe alte cetăți din Transilvania, se afla sub domnia voievozilor ardeleni, fiind moșie voievodală. Un document din 1456 enumeră satele care aparțin cetății: Liteni, Săvădisla, Finișel, Hășdate, Filea de Jos, Filea de Sus, Igrîș, Sâncrai, Șutu, Vălișoara și altele.

Magyarléta A település a Kis-Szamos és az Aranyos folyó vízváltójánál, a Maros, az Aranyos és a Szamos völgyeit összekötő hajdani római út mentén fekszik. Református temploma valószínűleg a 18. század második évtizedében épült. Ennek a múltjáról is nagyon keveset tudunk, mivel 1868-ban a papi lakás s vele együtt az iratok, jegyzőkönyvek elégték. Az 1872-ben datált jegyzőkönyvben Szakács János akkori lelkész feljegyzésében a következőket írja *A magyarlétai ev. ref. Egyházat illető Emlékiratban*: Jelenleg az egyházban régibb emlékirat nem található, mint egy kupásforma ón kannán ezen felirat: „Czakó Lőrincz csináltatta az Ekkla számára 1724-ben.”

Léta várának (vagy másnéven a Ghéczy várnak) festői romjai mindössze harmincegynéhány km-re Kolozsvártól, Kalotaszeg peremén, a Jára patak és Magyarléta között található, gyönyörű természeti környezetben, egy sziklás dombon, erdős hegyektől koszorúzva. Magyarléta falucska központjától mindössze 4-4,5 km-es utat kell gyalogolnunk enyhe emelkedőkkel, hogy szemünk elé táruljanak a festői várromok. Az elmúlt évszázadok folyamán a vár nem játszott különösebb történelmi szerepet, ennek ellenére érdekes múltja van. Építési idejéről nincsenek pontos feljegyzések, de már 1324-ben “Castrum Leta” néven oklevelekben említik.

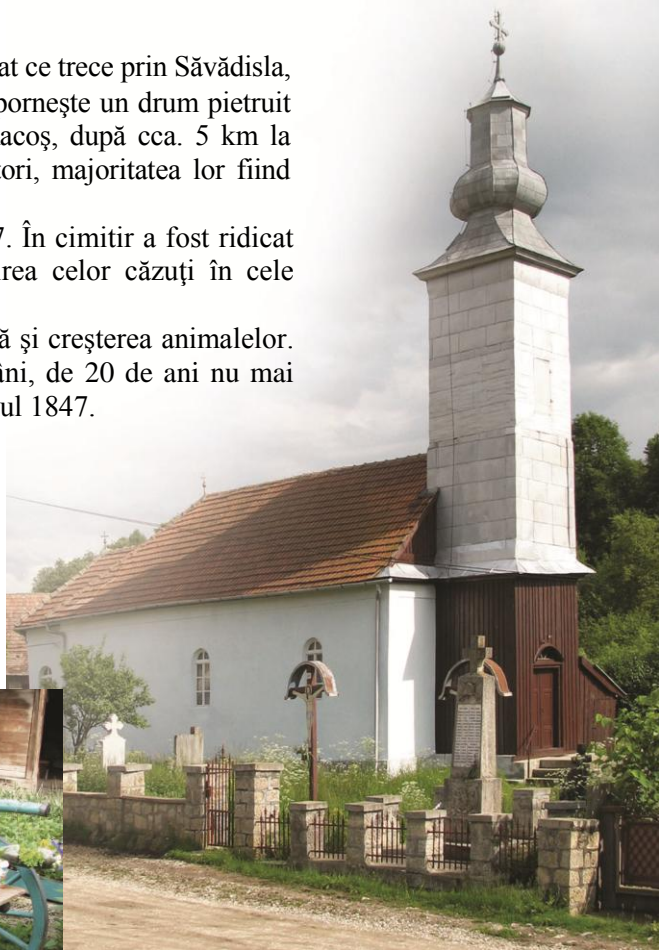

A 14. századtól kezdve több alkalommal találkozunk régi oklevelekben Léta várával kapcsolatos feljegyzésekkel (pl. Castellanus de Leta - 1370, Castrum Letawar - 1405, stb.). Királyi vár volt már Károly Róbert király idejében (1308-1342) – de lehetséges, hogy már azelőtt is –, és az is marad a 15. század közepéig. Mint több más erdélyi vár, az erdélyi vajdák hatalma alatt állt, vajdai birtok volt. Egy 1456-ból származó oklevél felsorolja a várhoz tartozó falvak neveit: Léta, Szentlászló, Kisfenes, Hesdát, Barbátfalva, Asszonyfalva, Felsőfüle, Alsófüle, Egres, Hagymás, Kékbükk, Szenkirály, Mogyoróság, Sűtmeg és Rákos (Járarákos).

Vălișoara De pe drumul asfaltat ce trece prin Săvădisla, din colțul sudic al satului Vlașa pornește un drum pietruit și ajunge de-a lungul pârâului Racoș, după cca. 5 km la Vălișoara. Satul are 91 de locuitori, majoritatea lor fiind greco-catolici.

Biserica a fost construită în 1907. În cimitir a fost ridicat un frumos monument în amintirea celor căzuți în cele două războaie mondiale.

Locuitorii se ocupă de agricultură și creșterea animalelor. În satul locuit mai mult de bătrâni, de 20 de ani nu mai funcționează școala fondată în anul 1847.

Lita Lângă partea de nord a localității trece drumul asfaltat. Tot de aici pornește strada principală a satului precum și drumul național pietruit (DJ170L) care, urmând cursul pârâului Hășdate, ajunge la Turda. Apropiindu-ne de sat, se observă de departe imensa cruce din structură de fier, iluminată, așezată la nord-est de localitate în vârful colinei de 697 m *Coasta Mare*.

Ca și multe alte așezări din împrejurimi, pe vremuri aparținea Cetății Liteni, documentele menționează satul ca fiind proprietatea acesteia.

Are 291 de locuitori care trăiesc din agricultură, 69% dintre ei sunt ortodocși, 31% greco-catolici.

Rákos A Tordaszentlászló községen áthaladó aszfaltozott útról Rákos felé, Magyarfenes déli csücskéből indul ki a kövezett út, s jut el a Rákos patak mentén, kb. 5 km megtétele után. Rákoson 91 lakos él, többségük görög katolikus. Templomuk 1907-ben épült. A cinteremben szép emlékművet emeltek a világháborúban elesettek emlékére. Rákost földművesek, állattartók lakják. Az előregedő faluban gyermekhiány miatt már 20 éve üres az 1847-ben alapított iskola.

Románléta A falut északi végénél érinti a községen áthaladó aszfaltozott út. Ugyancsak innen indul a falu főutcája és az a kövezett országút (DJ107L), amely a Hesdát patak mentén haladva Tordára vezet. A faluhoz közeledve már messziről megpillanthatjuk azt a hatalmas, villannyal kivilágítható, vasszerkezetből épített keresztet, melyet a helységtől északkeletre fekvő *Coasta Mare* nevű, 697 m magas csúcsra helyeztek. Mint sok más környékbeli település, egykoron szintén Léta várához tartozott, s annak birtokrészeként említik az oklevelek. 291 román lakosa mezőgazdaságból él, vallásuk szerint 69% ortodox, 31% görög katolikus.

Stolna Satul este așezat în partea de nord a comunei, înconjurat de păduri, pe cele două laturi ale pârâului Stolna și ale drumului pietruit care trece prin localitate, la o altitudine de 451 metri, la o distanță de cca. 1 km de drumul asfaltat și 18 km de Cluj.

Dintre cei 245 de locuitori mulți sunt navetiști, mai ales tinerii care trăiesc aici. Generația mai în vârstă se ocupă mai mult de agricultură. În centrul satului se află școala, căminul cultural și o biserică baptistă.

La marginea nordică a satului, într-un peisaj pitoresc se află biserica ortodoxă de lemn ridicată în 1730, cu hramul "Cuvioasa Paraschiva". Biserica a fost construită din grinzi masive de stejar, sculpturile poartă semnele stilului popular tradițional ardelean. Picturile interioare sunt făcute de un meșter anonim.

Cel mai vechi document scris în care apare numele satului – fiind proprietatea episcopiei ardelene – este datat din 1448.

Sztolna A falu a község északi felében, nagy erdőktől övezve, a Sztolna patak és a falun átvezető kövezett út két oldalán fekszik, 451 m tengerszint feletti magasságban, közel 1 km távolságra az aszfaltozott úttól, kb. 18 km-re Kolozsvártól. A 245 lakos közül sokan ingáznak, főleg az itt élő fiatalok. Az idősebb generáció leginkább mezőgazdasági munkával foglalkozik. A falu központjában iskola, kultúrház és baptista imaház található.

A falu északi határában, festői környezetben áll az 1730-ban épült, Szent Piroskának szentelt, műemlékké nyilvánított ortodox fatemplom. A tömör tölgygerendákból emelt templom faragásai a régi erdélyi népi templomépítészet stílusjegyeit viselik. A belső festések ismeretlen mester művei.

A legrégebbi írott emlék, melyben a falu neve – mint az erdélyi püspökség tulajdona – szerepel, 1448-ból való.

Cluj-Napoca Municipiul Cluj-Napoca

(*Kolozsvár, Klausenburg, Claudiopolis*), sediul județului Cluj este centrul istoric și cel mai important oraș cultural al Transilvaniei. După populație se află pe locul 3-4 în România, și e al 96-lea oraș din Uniunea Europeană.

Cele mai vechi descoperiri arheologice de pe teritoriul orașului datează din paleoliticul mijlociu. Împăratul roman Traian a ridicat orașul la rang de municipiu.

În anul 1241 orașul a căzut victima invaziei tătarilor. În 1271 regele Ștefan al V-lea a adus în oraș coloniști sași. În 1405 regele Sigismund I-a declarat oraș regal liber.

Pe vremuri Clujul era scena unor importante evenimente istorice. Aici s-a născut în 1443 regele Matei Corvinul, iar în 1557 domnitorul Ștefan Bocskai. Aici au fost aleși ca domnitori Gabriel Bethlen și Gheorghe Rákóczi.

În 1585 Ștefan Báthori a fondat prima universitate transilvăneană. În 1687 oastele împărătești austriece au ocupat Clujul, orașul redevenind capitala Transilvaniei abia în anul 1790.

Cele mai importante **monumente istorice** și **atracții turistice** ale orașului sunt:

- *În centru și împrejurimi*: Biserica Sf. Mihail, Statuia ecvestră a lui Matei Corvin, Palatul Bánffy, Casa Rhédey, Muzeul de Farmacie, Biserica evanghelică, Biserica unitariană, Casa natală a lui Matei Corvin, Mănăstirea și Biserica Franciscană, Muzeul Etnografic, Biblioteca Centrală Universitară, Parcul Hașdeu;
- *Strada Kogălniceanu și împrejurimile*: Biserica reformată, Statuia lui Sf. Gheorghe, Universitatea Babeș-Bolyai, Liceul Báthory István, Biserica Piaristilor, fragmentele zidului cetății medievale și Bastionul Croitorilor, clădirea Teatrului și Operei Naționale Române;
- Cimitirul Central;
- Biserica Calvaria;
- Cetățuia;
- Grădina Botanică.

Kolozsvár (*Cluj-Napoca, Klausenburg, Claudiopolis*) megyei rangú város, Erdély történelmi központja és legjelentősebb kulturális városa, Kolozs megye székhelye. Népessége szerint Románia harmadik-negyedik és az Európai Unió 96. városa.

A város területén talált legrégebb leletek a középső paleolitikumból származnak. Traianus római császár már municípiumi rangra emelte a települést.

1241-ben a város a tatárjárás áldozata lett. 1271-ben V. István szászokat telepített be. 1405-ben Zsigmond király szabad királyi várossá tette.

Kolozsvár jelentős történelmi események színhelye volt egykoron. Itt született 1443-ban Mátyás király és 1557-ben Bocskai István fejedelem. Itt választották fejedelemmé Bethlen Gábort és Rákóczi Györgyöt. Itt alapította 1585-ben Báthori István az első erdélyi egyetemet. 1687-ben az osztrák császári seregek elfoglalták a várost, és csak 1790-ben lett ismét Erdély fővárosa.

Kolozsvár legjelentősebb **történelmi műemlékei és turisztikai nevezetességei:**

- *A Főtéren és környékén:* Szent Mihály templom, Mátyás király lovasszobra, Bánffy palota, Rhédey-ház, Patikamúzeum, Evangélikus templom, Unitárius templom, Mátyás király szülőháza, Ferencesek kolostora és temploma, Redut, Egyetemi Központi Könyvtár, Mikó-kert;
- *A Farkas (ma Kogălniceanu) utcában és környékén:* Református templom, Szent György szobor, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Báthory István líceum, Piarista templom, a középkori városfal maradványai a Bethlen-bástyával, a Román Nemzeti Színház és Opera épülete;
- Házsongárdi temető;
- Kálvária-templom;
- Fellegvár;
- Botanikus kert.

Turda

Orașul **Turda** (*Torda, Thorenburg, Potaissa*) se situează la 32 km sud-est de Cluj-Napoca, la întâlnirea râului Arieș cu pârâul Racilor. În prezent are aproximativ 50.000 de locuitori.

Extracția de sare datează încă de pe vremea romanilor. În 1705 un document al regelui Géza I. pomenește despre vama sării, iar mai târziu orașul a devenit "oficiul sării" adică coordonatorul minelor de sare din Transilvania. Cetatea sa din sec. al 11-lea a fost nimicită de invazia tătarilor, ruinele acesteia pot fi observate lângă satul Moldovenești de astăzi.

Cele mai importante **monumente istorice** și **atracții turistice** din Turda:

- Biserica reformată și clopotnița în Turda Veche (sec. 15.);
- Biserica reformată din Turda Nouă (construit în sec. 18.);
- Biserica romano catolică din centru (sec. 15.);
- Palatul Princiar sau Casa Sării (în prezent muzeu istoric);
- Salina Turda – reînnoită, recomandată pentru tratarea bolilor căilor respiratorii;
- Băile sărate veche și nouă, ștrandul.

Cele mai importante **obiective turistice** din apropierea orașului Turda:

- Cheile Turzii și cabana (la 7 km), Cheile Turenilor (la 5 km);
- Rimetea – Piatra Secuiului și Ardascheia, șirul de case distinse cu Premiul Europa Nostra, muzeul etnografic, pensiuni, case de oaspeți;
- Colțești – casa natală a lui Brassai Sámuel, biserici, ruinele cetății, pensiune, case de oaspeți.

Torda (*Turda, Thorenburg, Potaissa*) Kolozsvártól 32 km-re délkeletre, az Aranyos folyó és a Rákos patak összefolyásánál terül el. Lakossága jelenleg kb. 50.000 főre tehető.

Területén már a rómaiak idejében is bányásztak sót. 1075-ben I. Géza király oklevelével sóvámról tesz említést, később Torda az erdélyi sóbányák irányítója, „sóhivatala” lett. A 11. századi vára 1241-ben a tatárok betörésekor elpusztult, de maradványai a mai Várfalva mellett még fellelhetők.

Torda legjelentősebb történelmi műemlékei és turisztikai nevezetességei:

- Ótordai (belvárosi) református templom és harangtorony (15. sz.);
- Újtordai református templom (18. sz.);
- A főtéri római katolikus templom (15. sz.);
- Fejedelmek háza vagy sókamaraház (most történelmi múzeum);
- A látogatható, légúti betegségek kezelésére alkalmas, felújított sóbánya;
- Régi és új sósfürdők, strand.

Torda környékének legjelentősebb turisztikai nevezetességei:

- Tordai-hasadék és menedékház (7 km-re), Túri hasadék (5 km-re);
- Torockó (*Rimetea*) - Székelykő és Ordaskő, Európa Nostra díjas házsor, néprajzi múzeum, panziók, vendégházak;
- Torockószentgyörgy (*Colțești*) - Brassai Sámuel szülőháza, templomok és várrom, panzió, vendégházak.

Comuna Baci

Baciu Rezervația naturală *Cheile Baciului* e situată în partea de vest a teritoriului administrativ, parțial pe teritoriul comunei, la limita dintre comună și municipiul Cluj. A fost declarată zonă naturală protejată de interes național.

Biserica romano catolică aparține abației Cluj-Mănăștur încă din anul 1336, iar în 1417 a fost consacrată Sfintei Agneta. Populația din Baci a fost și a rămas catolică chiar și pe vremea reformei bisericii.

Corușu „Zona fosiliferă Corușu” este o rezervație geologică și paleontologică cu două suprafețe distincte, una cu obiectiv de ocrotire paleobotanică și una paleozoologică-biostratigrafică, ambele fiind situate pe pășuni comunale, în zone cu alunecări de teren. Fosta poștă din secolul al 17-lea azi este casă parohială.

Popești Aici se află conacul și cavoul familiei Bornemissza-Matskási. Conacul a fost construit în 1802. Cavoul s-a prăbușit, s-a distrus în timpul războiului, a fost devastat, iar pietrele funerare de pe morminte sunt distruse, împrăștiate peste tot.

Mera Casa tradițională din Mera a fost fondată în 2002 de către *Asociația pentru Păstrarea Tradițiilor din Mera*. În încăperea dinspre stradă se află un interior amintind camera de oaspeți a anilor 1940. Majoritatea textilelor expuse funcțional, fac parte din zestrea după moda acelor vremuri, a unei fete măritate în 1946.

Sungarden Golf Spa Resort este situat la 4km de localitatea Baci, într-o pădure, la doar 10 km de centrul orașului Cluj-Napoca. Are o suprafață de 20 de ha și oferă un teren de golf, o piscină în aer liber, mai multe baruri și un centru de wellness.

Rădaia Sediul *Agenției de Dezvoltare Regională Nord-Vest* a fost finanțat cu sprijin financiar din partea Uniunii Europene, în cadrul programului Phare. Sediul are 1800 mp, construit pe patru nivele cu 2 săli de conferință.

Săliștea Nouă Biserica de lemn a fost adusă după 1970 din satul Buza, județul Sălaj. Ea este datată din 1798 sau anterior acestui an.

Suceagu Biserica reformată a fost construită probabil după trecerea pericolului invaziei tătarilor, fiindcă în 1332 avea deja și parohie. La începutul secolului al 18-lea a necesitat lucrări de refacere. Casetele stranei vestice au fost pictate de Umling Lőrinc.

Kisbács község

Kisbács A *Bácsi-torok* elnevezésű természetvédelmi rezervátum a közigazgatási terület nyugati részén fekszik, részben a község területén, Kolozsvár és a község határán. Védett területe 2 hektárnyi részt tesz ki, az óvott övezete pedig 20 ha; országos jelentőségű természetvédelmi övezetté nyilvánították.

A római katolikus templom már 1336-ban a kolozsmonostori apátság temploma volt, 1417-ben Szent Ágnes tiszteletére szentelték. Kisbács lakossága katolikus volt és maradt, még a reformáció idején is.

Nádaskóród A *Nádaskóródi kövületi övezet* két elkülönülő felszint magába foglaló geológiai és paleontológiai rezervátum, az egyik ősnövénytani, a másik őslénytani-biorétegtani védelmi céllal létesült. Mindkettő közbirtokossági legelőkön, földcsuszamlásos, többé-kevésbé megszilárdított övezetben terül el. A régi, 17. századi posta épülete ma a nádaskóródi parókiának ad otthont.

Nádasapfalva Itt található a Bornemissza-Matskási udvarház-kúria és kriptá. A kúria 1802-ben épült, a családi kriptá beomlott, megrongálódott a világháború alatt, szétdúlták, a sírhelyeket fedő sírkövek szanaszét, összetörve hevernek.

Méra A mérai tájházat a *Mérai Hagyományörzők Egyesülete* alapította 2002-ben. A tájház utca felőli helyiségében az 1940-es évek közepének tisztaszobáját idéző szobabelső látható. A funkcionálisan kiállított lakástextilek többsége egy 1946-ban férjhez ment leány korabeli divat szerinti kelengyéből származnak.

A *Sungarden Golf Spa Resort* Kisbácstól 4 km-re, egy erdőben található, alig 10 km-re Kolozsvár központjától. A 20 hektárnyi területen golfpálya, szabadtéri medence, több bár és egy wellness-központ működik.

Andrásháza Itt épült, Phare-program keretében és az Európai Unió támogatásával az *Észak-Nyugati Területfejlesztési Ügynökség* székhelye. A négyszintes, két konferenciatermet magába foglaló székhely 1800 négyzetméteres.

Csonkatelep fatemplomát 1970-ben szállították oda a Szilágy megyei Buza faluból. Építésének idejét 1798-ra, vagy egy korábbi évre teszik.

Szucság Református temploma valószínűleg a tatárjárás után épült, minthogy 1332-ben már parókiája is volt. A 18. század elején újjá kellett építeni. A nyugati karzat kazettáit Umling Lőrinc festette.

Comuna Florești

Florești Biserica catolică din secolul al 14-lea păstrează caracterul stilului gotic.

Cetatea Fetei a fost construită înaintea anului 1241, drept punct de pază și observație în fața invaziilor tătarilor. Cetatea a fost dărâmată în 1437, în perioada răscoalei țărănești de la Bobâlna. În prezent mai există doar un șir de ruine și o gaură de puț din care pornește un tunel subteran, blocat la câțiva metri de o poartă din fier.

Luna de Sus În sat pot fi vizitate biserica reformată și placa comemorativă Kiss Manyi.

Biserica reformată a fost construită în stil gotic în secolul al 14-lea. Mobilierul bisericii precum și cele 120 casete pictate au fost realizate de renumitul pictor-tâmplar Umling Lőrinc între anii 1750-1752.

În grădina bisericii o placă comemorativă păstrează amintirea renumitei actrițe de un talent deosebit Kiss Manyi, posesoarea numeroaselor distincții artistice. Kiss Manyi s-a născut la 12 martie 1911 în Luna de Sus într-o familie de dascăli. Placa comemorativă executată de pietrari din Viștea, a fost comandată de comunitatea reformată din Luna de Sus.

Tăuți Biserica construită din lemn se găsește în mijlocul cimitirului. Potrivit tradiției locale, aceasta a fost înălțată inițial pe „Leșioara”, de unde a fost mutată pe actualul loc. Mutarea bisericii s-a făcut înainte de 1829, data la care a fost zugrăvită de Dimitrie Ispas din Gilău și fiul sau Ioan.

Szászfenes község

Szászfenes A 14. századi római katolikus templom a gótikus stílus jegyeit őrzi. A *Leányvár* 1241 előtt épült, tatárjáráskori védekező és megfigyelő helyként. A várat 1437-ben, a bábolnai parasztfelkelés idején lerombolták. Jelenleg már csak néhány rom és egy alagútba vezető nyílás található itt, amelyet néhány méter után vaskapu zár el.

Magyarlóna Látnivalói a református templom és a Kiss Manyi emléktábla.

A református templom a 14. században gótikus stílusban épült. A templom festett bútorzatát és a mennyezetén található 120 festett kazettát Umling Lőrinc neves festő-asztalos 1750–1752 között készítette.

A templomkertben emléktábla őrzi a különleges tehetségű, Jászai-, Kossuth-, Erdemes-, és Kiváló művész-díjjal kitüntetett színésznő emlékét. Kiss Manyi 1911. március 12-én született Magyarlónán, kántortanító családban. A vistai kőfaragók által készített táblát Magyarlóna református közössége állíttatta.

Kolozstótfalu A fából épült templom a temető közepén található. A helyi hagyománynak megfelelően, eredetileg a *Leșioara*-n építették meg, onnan került a mostani helyére. A templom költöztetésére 1829 előtt került sor, festése is ekkor történt. A festést a gyalui Dimitrie Ispas és fia, Ioan végezte.

Comuna Gilău

Gilău Conform documentelor scrise, construirea castelului Wass-Bánffy poate fi datată la începutul secolelor 15-16, castelanul său fiind amintit prima dată într-un document din 1439. Inițial, proprietatea aparținea episcopiei de Oradea, apoi celei de Transilvania. În 1556 cetatea a ajuns în proprietatea tezaurului.

După forma sa, castelul în stil renescentist poate fi considerat cetate-castel; de la intrare și până la clădire se-ntinde o alee ce trece prin mijlocul unui parc dendrologic. Castrul roman astăzi în ruine, se află în sudul comunei Gilău.

Lacul de acumulare Gilău s-a format în anul 1972 în spatele unui baraj de beton construit pe prima porțiune a culoarului Someșului Mic, unind dealurile care deschid intrarea în Munții Gilăului.

Lacul Tarnița este un lac de acumulare situat între comunele Râșca, Mărișel și Gilău, la vest de municipiul Cluj-Napoca. Este una din cele mai apreciate zone turistice din județul Cluj, alimentată de apele Văii Someșului Cald (unul din afluenții Someșului Mic). Principalele activități desfășurate pe lac sunt pescuitul și sporturile nautice.

Someșul Rece Biserica de lemn din Someșu Rece are hramul "Pogorârea Duhului Sfânt". Conform inscripției de la intrare, a fost ridicată în anul 1763. Pisania din altar arată și anul în care ea a fost pictată, 1768. În turnul actualei bisericețe se găsește un mic clopot inscripționat cu anul 1642, dând de înțeles că ar fi fost posibil să mai fi existat și o altă biserică tot din lemn, care ar fi fost arsă.

Gyalu község

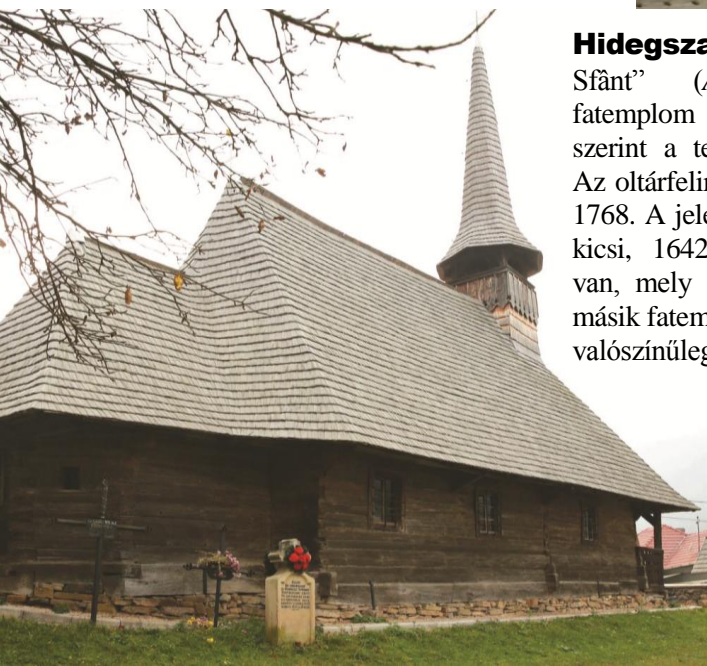
Gyalu A központban található Wass-Bánffy kastély építését a 15. századra teszik, várnagyát 1439-ből származó dokumentum említi először. A várbirtok kezdetben a váradi, majd az erdélyi püspökséghez tartozott. 1556-ban a vár a kamara tulajdonába került.

A reneszánsz stílusú kastély alakja szerint várkastélynak tekinthető, bejáratától a kastélyig vezető utat fasor kíséri, kétoldalt dendrológiai parkkal.

A ma már csak romjaiban fellelhető római castrum Gyalu községtől délre található.

A gyalui vízgyűjtőt 1972-ben hozták létre a Kis-Szamos völgyének alsó részén épített betongáttal.

A Tarnicai gyűjtőt Kolozsvártól nyugatra, Riska (Râșca), Havasnagyfalu (Mărișel) és Gyalu (Gilău) között helyezkedik el. Kolozs megye egyik legkedveltebb turisztikai övezete, melyet a Kis-Szamos egyik mellékfolyója, a Meleg-Szamos völgyének vizei táplálnak. A tavon horgászásra és vízisportok gyakorlására van lehetőség.

Hideszamos A „Pogorârea Duhului Sfânt” (A *Szentlélek eljövetele*) fatemplom bejáratánál található felirat szerint a templomot 1763-ban emelték. Az oltárfelirat a festés évét is megörökíti: 1768. A jelenlegi templom tornyában egy kicsi, 1642-es évszámot viselő harang van, mely arra utal, hogy előzőleg egy másik fatemplom állhatott a helyén, amely valószínűleg leégett.

Comuna Căpușu Mare

Căpușu Mare Primele documente scrise ale satului datează din 1282. Biserica reformată a fost construită în secolul al 13-lea. În anii 1844-45 biserica a fost reconstruită complet, sanctuarul medieval a fost demolat și s-a înălțat turnul.

Agârbiciu Biserica de lemn „Sf. Treime” datează din secolul al 17-lea. Aici se păstrează un triptic din anul 1555 care este considerat printre cele mai valoroase din țară.

Bălcești Biserica de lemn „Înălțarea Sfintei Cruci” a fost construită în 1751. Ancadramentul portalului de la intrare este decorat de sculpturi cu motive geometrice și florale. Pe partea superioară este incizat cu litere chirilice anul 1754 luna mai.

Căpușu Mic Naosul bisericii reformate a fost construit în secolul 13-14, iar sanctuarul gotic datează din 1503. Cele mai vechi piese din lemn ale amenajării interioare sunt strana vestică din 1742, poarta vestică, coroana amvonului precum și tavanul din lemn cu casete pictate.

Dângău Mare Biserica de lemn „Sf. Gheorghe” a fost construită în secolul al 19-lea din lemn de brad și stejar, pe o fundație de piatră. Biserica este fără picturi, iar pereții exteriori sunt acoperiți cu șindrilă.

Dângău Mic Biserica de lemn „Pogorârea Sf. Duh” datează din a doua jumătate a secolului al 18-lea și a fost construită din lemn de brad pe o fundație de piatră. Deasupra portalului sudic a pronaosului se găsește o inscripție care arată că pictarea bisericii a fost realizată în 1802 de Dimitrie Ispas din Gilău și zugravul Ștefan.

Dumbrava Biserica reformată veche a fost demolată în 1831. La construirea bisericii noi s-au folosit părți din zidurile medievale. Din biserica veche a rămas piatra funerară din secolul al 16-lea cu blazonul familiei Gyerőfy. Tavanul pictat, format din 82 de casete a fost realizat de Umling Lőrinc în 1752 și Asztalos Tamási János în 1771.

Păniceni Biserica de lemn „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” a fost construită în 1730 și pictată în anii 1808–1809 de către Dimitrie Ispas și zugravii Ioan și Ștefan, așa cum rezultă de pe o inscripție aflată deasupra tâmplei.

Straja Biserica de lemn “Sf. Trei Ierarhi” a fost construită între anii 1720-1730 și a fost zugrăvită în anul 1806 de către Dimitrie Ispas din Gilău. S-au păstrat doar scenele înnegrite de fum de pe bolta naosului, pe altar, iconostas și pereții altarului.

Magyarkapus község

Magyarkapus A falu első írásos említése 1282-ből maradt fenn. A református templom a 13. században épült. 1844-45-ben teljesen átépítették, elbontották a középkori szentélyt és tornyot építettek hozzá.

Egerbegy A „Sf. Treime” (*Szentháromság*) fatemplomot a 17. században emelték. A templomban egy 1555-ből való háromszárnyas oltárképet őriznek. Ezt a szárnyasoltárt az ország legértékesebb oltárképei között tartják számon.

Balkuj telep Az „Înălțarea Sfintei Cruci” (*Szent Kereszt Felmagasztalása*) fatemplom 1751-ből való. A bejárati ajtókeretet vésett mértani ábrák és virágminták díszítik, a felső részére az 1751-es évszám és május hónap van vésvé, cirill betűkkel.

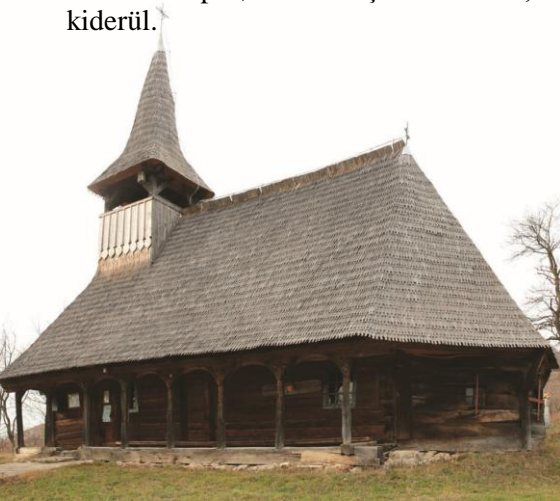
Magyarkiskapus A református templom hajója a 13-14. században épült, gótikus szentélye 1503-ból való. A templom faberendezésének legkorábbi darabjai az 1742-ből származó nyugati karzat, a nyugati kapu, a szószékkorona, valamint az 1743-ban készült festett kazettás famennyezet.

Bánffydongó A „Sf. Gheorghe” (*Szentgyörgy*) fatemplom a 19. században épült, fenyő- és tölgyfából, kőalapzatra. A templom nincsen kifestve, falait kívül zsindeffel borították.

Gyerőfidongó A „Pogorârea Sfântului Duh” (*Szentlélek eljövetele*) fatemplom a 18. század második felében épült kőalapzatra, fenyőfából. A templomhajó előterének déli ajtaja fölött található felirat szerint a gyalui Dimitrie Ispas festette, Ștefan festővel együtt.

Gyerővásárhely Református templomát 1831-ben lebontották és az új templom építésénél a középkori falak egy részét is felhasználták. A régi templomból való a 16. századi Gyerőfy-címeres sírkő is. 82 kazettából álló festett mennyezetét 1752-ben Umling Lőrinc és 1771-ben Asztalos Tamási János készítette.

Pányik v. Gyerőfalva A „Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” (*Szent Mihály és Gábor arkangyalok*) fatemplomot 1730-ban építették, 1808–1809 között festették Dimitrie Ispas, Ioan és Ștefan festők, amint az az oltárfal hátán lévő feliratról kiderül.

Gesztrágy A „Sf. Trei Ierarhi” nevet viselő fatemplom 1720–1730 között épült. A templomot a gyalui Dimitrie Ispas festette 1806-ban. Mára csupán füsttől megfeketedett festményrészletek maradtak fenn a templomhajó boltozatán, az oltáron, az ikonosztázon és az oltár falain.

Comuna Gârbău

Gârbău Biserica de lemn datează din secolul 19 și este monument istoric.

Lângă școala nouă se află conacul Lészai. În 1718 Lészay István a primit ca ipotecă din partea călugărilor iezuiți din Cluj Gârbăul, împreună cu alte trei sate. Familia a stăpânit împrejurimile timp de 231 de ani. În trecut clădirea a funcționat ca și cămin cultural, apoi școală. A fost retrocedată unui urmaș al familiei Lészai, dar nu se cunoaște nici un plan de viitor privind acest imobil.

Nădășelu Aici se găsește conacul Lészai-Filip construit în secolul al 19-lea și renovat în anii 2000. Familia Lészai a dobândit titlul de nobil în secolul al 16-lea și a avut proprietăți în mai multe așezări vecine. În perioada celui de-al doilea război mondial familia Filip a cumpărat conacul și așa s-a alipit numele lor lângă aceea de Lészai. Este de amintit monumentul funerar din 1868 înălțat de părinții Lészay Gyula și Matskási Karolina în amintirea băiețelului lor, decedat la vârsta de un an și jumătate.

Turea Așezământul este menționat în documente pentru prima dată în 1228. O perioadă a fost proprietatea abației Cluj-Mănăștur, dar conform unui document din 1299 a devenit posesiune episcopală, locuitorii fiind iobagi. Deasupra intrării principale a conacului, pe o placă de piatră poate fi citită inscripția „1774 G.B.M.”. Până în anii 1870 conacul a fost locuit de familia Bánffy, apoi a trecut în proprietatea colonelului Wilburg Aladár care l-a transformat în cazarmă. La mijlocul secolului trecut aici a funcționat Sfatul Popular, apoi gospodăria colectivă.

Viștea Prezintă interes biserica reformată din sat. Elementele originale ale acesteia sunt în stil romanic și datează din a doua parte a secolului al 13-lea: sanctuarul dreptunghiular, arcul de triumf dintre sanctuar și naos, cadrul zidit al portalului sacristiei, poarta vestică cu arc în semicerc și geamul cu rozetă de pe fațada de vest. Biserica a fost renovată și extinsă de mai multe ori. Pe cheia de boltă a naosului se poate citi anul reparației: 1498. Partea vestică a bisericii ar fi căpătat o formă nouă în anii 1600.

Documentele scrise despre biserica reformată a satului datează din 1580. Clopotnița a fost construită în 1760.

Gorbó község

Gorbó v. Magyargorbó A gorbói fatemplom a 19. században épült, történelmi műemlék. Az új iskola mellett található a Lészai udvarház. Lészay István 1718-ban jelzálogként kapta meg Magyargorbót a kolozsvári jezsuitáktól, három másik faluval együtt. A család 231 éven át uralta a környéket. A múltban kultúrházként, majd iskolaként működő épületet ugyan visszakapta egy Lészai-leszármazott, de a szóbeszéd szerint nem tervezi, hogy bármit kezdjen vele a közeljövőben.

Magyarnádas Itt látható a 19. században épült, majd a 2000-es években felújított Lészai-Filip udvarház. A Lészaiak a 16. században kaptak nemesi rangot, és több környékbeli településen voltak birtokaik. A Filip család a második világháború idején vásárolta meg a kúriát, ekkor ragadt a név a Lészai mellé. Figyelemre méltó az a síremlék, amellyel az 1868-ban, másfél éves korában elvesztett kisfiuknak, Lajosnak állítanak emléket szülei, Lészay Gyula és Matskási Karolina.

Türe A települést 1228-ban említik először az oklevelek. Egy ideig a kolozsmonostori apátság birtokát képezte, de egy 1299-es oklevél szerint már püspöki birtok, lakói jobbágyok voltak.

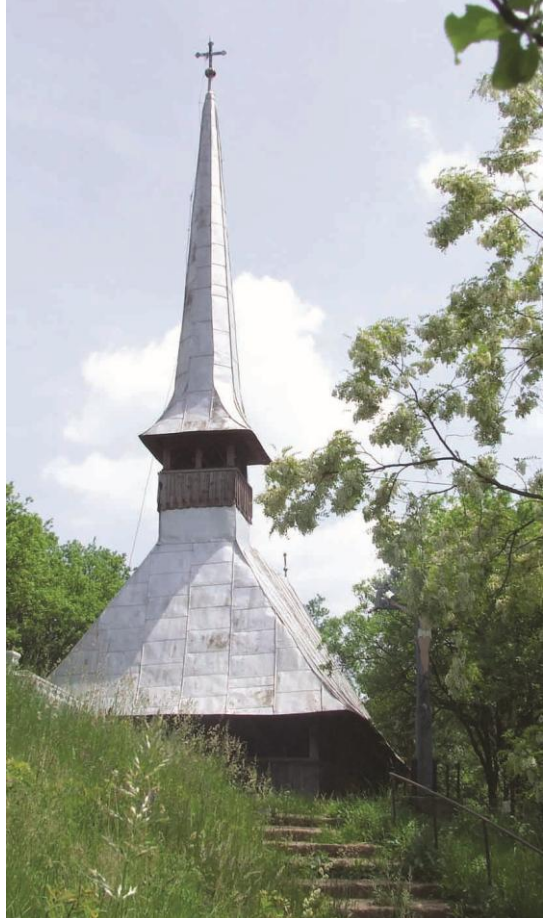
A Bánffy udvarház-kúria főbejárata feletti kőtáblán az „1774 G.B.M.” felirat olvasható. A kúriát körülbelül a kiegyezésig lakták a Bánffyak, majd egy Wilburg Aladár nevű ezredes tulajdonába került, aki laktanyaként használta. A múlt század közepén néptanácsként működött, majd a termelősövetkezetnek adott otthont.

Magyarvista Nevezetessége a református templom. A templom eredeti részei román koriak, a 13. század második feléből valók. Ezek: a négyszögű szentély alaprajza, a főhajót a szentélytől elválasztó félköríves diadalív, a befalazott sekrestyeajtó kerete, a nyugati félköríves kapu és a nyugati homlokzaton a rozettás körablak. A templomot többször is tatarozták, bővítették. A templomhajó bordás boltozatának zárókövén az 1498-as feljavítás dátuma olvasható, a templom nyugati része pedig az 1600-as évek elején nyerhetett új formát. A falu református egyházáról szóló írásos emlékek 1580-ból származnak. A harangláb 1760-an készült.

Comuna Sânpaul

Sânpaul Biserica de lemn „Sfânta Treime” a fost construită în 1722 din bârne de stejar și a fost pictată de Dimitrie Ispas.

Berindu Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” a fost construită în 1752-ben și conform unei inscripții a fost pictată în 1841 de Marincan Simion.

Mihăești Biserica de lemn din Mihăiești a fost ridicată în 1862. Probabil a fost construită pe locul și cu lemnul dăruit de fostul stăpân al locului, contele Haller Lajos. A fost renovată de mai multe ori, prima dată după zece ani, în 1872.

Sumurducu Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” a fost adusă din satul Berind după ce credincioșii de aici și-au construit biserica de lemn de astăzi. Pe partea superioară a portalului este încrestat cu litere chirilice anul 1715. S-au păstrat doar fragmente ale picturii realizate de un autor anonim.

Șardu Biserica de lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” datează din 1752 și este amplasată pe un deal, în centrul satului, în vecinătatea bisericii noi.

Topa Mică În sat se află casa poetului eseist și politician Ioan Alexandru, născut la 25 decembrie 1941, decedat la 16 septembrie 2000 în Bonn, Germania.

Magyarszentpál község

Magyarszentpál A „Sfânta Treime” (*Szentháromság*) fatemplom 1722-ben épült tölgyfagerendákból és Dimitrie Ispas festette.

Nádasberend A „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” (*Szent Mihály és Gábrriel arkangyalok*) fatemplom 1752-ben épült és a felirat szerint Marincan Simion festette 1841-ben.

Nádasszentmihály A nádasszentmihályi román ortodox templom 1862-ben épült, valószínűleg a régi tulajdonos, gróf Haller Lajos által adományozott helyen és faanyagból. Többször is feljavították, legkorábban egy évtizeddel később, 1872-ben.

Szomordok A „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” (*Szent Mihály és Gábrriel arkangyalok*) fatemplomot Nádasberend (Berind) faluból hozták el, miután az ottani hívek felépítették a mostani fatemplomukat. Az ajtó felső részére cirill betűkkel az 1715-ös évszámot vésték. Az ismeretlen festő munkájából néhány festményrészlet maradt fenn.

Sárd v. Magyarsárd Az 1752-ből való „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” (*Szent Mihály és Gábrriel arkangyalok*) fatemplom a falu közepén, egy dombon található, az új templom szomszédságában.

Pusztatopa A faluban áll az 1941 december 25-én született Ioan Alexandru költő háza. A román költő, közíró, esszéíró és politikus 2000. szeptember 16-án hunyt el Németországban, Bonnban.

Comuna Aghireșu

Aghireșu Lacul „Laguna albastră” s-a format în groapa rezultată din urma exploatării caolinei și este cunoscut datorită culorii albastre deosebite a apei.

Construcția bisericii reformate a început în secolul al 13-lea și prezintă semnele mai multor stiluri (romanic, gotic târziu, renaștere, baroc). Lângă portalul intrării se află o piatră de mormânt din epoca romană. În biserică se găsește piatra funerară în stil renascentist al lui Bocskai Gábor (fratele principelui Transilvaniei Bocskai István).

Prezintă interes turistic și castelul Bocskai, aflat azi într-o stare de degradare pronunțată. Poate fi considerat primul castel din Transilvania cu o formă regulată, cu o curte închisă și pseudo-bastioane.

Biserica veche de lemn „Sf. Nicolae” datată din secolul al 18-lea se află pe o stradă laterală.

Macău Biserica de lemn a fost datată din 1730 și inițial a fost construită din bârne de stejar așezate pe o fundație de piatră. Biserica se află într-o stare de degradare avansată, este fără acoperiș.

Lângă biserica reformată se găsește casa de oaspeți „Casa Prieteniei” cu locuri de cazare și posibilitate de servire a mesei.

Dorolțu Biserica reformată construită în stil romanic și gotic timpuriu în secolele 12-13, se află la marginea satului, în cimitir. Biserica face parte din Patrimoniul Național.

Inucu Casa tradițională și muzeul satului au fost înființate în 1999 și sunt întreținute de comunitatea bisericească reformată locală. Pe lângă aranjamentele din piese de mobilier specific, textile, vase de ceramică se pot vedea și unelte, păpuși îmbrăcate în port popular, obiecte personale, fotografiile și documente.

Egeres község

Egeres Érdekessége a különleges kék színe miatt „Kék lagúna” néven ismert bányató, amely a kaolin kitermelése nyomán keletkezett gödörben jött létre.

A református templom építése a 13. században kezdődött és több építkezési stílus jegyeit (román kor, késő gótika, reneszánsz, barokk) hordozza magán. A bejárati ajtó mellett egy római sírkő látható. A templomban található Bocskai Gábor, Bocskai István erdélyi fejedelem testvérének reneszánsz stílusú sírköve.

Fontos turisztikai látványosság a ma már igen romosan álló Bocskai kastély. Erdély talán első szabályos alaprajzú, zárt udvaros, ál-bástyás kastélya volt.

A régi, 18. századi, fából épült ortodox „Sf. Nicolae” (Szent Miklós) fatemplom egy mellékutcában található.

Mákófalva A fatemplom 1730-ban eredetileg kőalapra épült, tölgyfa gerendákból. A templom erősen leromlott állapotban van, már fedele sincsen. A református templom mellett álló „Barátság Háza” szállást és étkezést biztosít a faluba érkezőknek.

Nádasdaróc A 12.-13. században, román és kora gótikus stílusban épült református templom a falutól kissé távolabb, a temetőben található. A templom a Nemzeti Örökség része.

Inaktelke Az Inaktelki Tájháza és falumúzeumot a helyi református egyházközség 1999-ben alapította és működteti. A berendezést alkotó jellegzetes bútorok, lakástextilek, cserépfélék mellett a kiállításon munkaeszközök, népviseletes bábuk, az egyéni életpályát idéző tárgyak, fényképek, dokumentumok tekinthetők meg.

Băgara Prezintă interes biserica reformată construită în secolul al 18-lea și monumentul eroilor din curtea bisericii.

Aghireșu-Fabrici Biserica de lemn „Nașterea Maicii Domnului” are aproximativ 400 de ani și a fost mutată pe locul actual din Dumbrava.

Ticu-Colonie Biserica de lemn „Sf. Varvara” este datată din 1735 și a fost adusă pe locul actual în 1935 din Tămașa (județul Sălaj) de către familia Manoleștilor, proprietarii minelor de cărbune din zonă.

Ticu Biserica de lemn „Sf. Apostoli Petru și Pavel” a fost construită în 1641 și pictată în 1827 de Dimitrie Ispas din Gilău.

Dâncu În vecinătatea satului se găsesc peșteri de nisip.

Biserica de lemn „Învierea Domnului” construită în 1740 în Valea Drăganului a fost adusă aici în 1860.

Leghia Biserica romano catolică a fost construită în stil neogotic în secolul al 19-lea. În fața bisericii se află monumentul renumitului călugăr, compozitor de muzică bisericească Kájoní János, născut în acest sat.

La marginea localității se află rezervația de importanță națională „Gipsurile de la Leghia” unde putem vedea formații calcaroase interesante și specii foarte rare de plante.

La 2 km se află Complexul Turistic Leghia, care valorifică apa minerală a izvorului local. Obiectivul asigură servicii de masă, cazare, recreere, dar este un loc potrivit și pentru organizare de conferințe și tabere.

Tabăra pentru elevi este întreținută de primăria din Aghireșu.

Bogártelke Nevezetessége a 18. században épült református templom, valamint a templomkertben található hősök emlékműve.

Egeres-Gyártelep A „Nașterea Maicii Domnului” (*Kisboldogasszony*) fatemplom körülbelül 400 éves. Gyerővásárhelyről (Dumbrava) került mostani helyére.

Ferencbánya A „Sf. Varvara” (*Szent Borbála*) fatemplom 1735-ből való. 1935-ben hozatta ide a szénbánya-tulajdonos Manolești család a Szilágy megyei Almástamási (Tâmașa) faluból.

Forgácskút A „Sf. Apostoli Petru și Pavel” (*Szent Péter és Pál apostolok*) fatemplom 1641-ben épült, és 1827-ben festette a gyalui Dimitrie Ispas.

Dank Dank határában homokbarlangok találhatók.

Az 1740-ben, Nagysebesen (Valea Drăganului) épült „Invierea Domnului” (*Urunk feltámadása*) fatemplom 1860-ban került ide.

Jegenye A római katolikus templom a 19. században épült, neogótikus stílusban. A templom előtt áll a falu híres szülöttének, a 15. századi katolikus egyházi zeneszerző Kájoni János szerzetesnek az emlékműve.

A település határában terül el a „Jegenyei gipszkövek” nevű, országos jelentőségű rezervátum, ahol különleges mészkőalakzatokat és igen ritka növényfajtákat csodálhatunk meg.

A falutól mintegy két kilométerre található a jegenyei turisztikai komplexum, amely a helyi ásványvíz forrás vizét hasznosítja. A létesítmény étkezési, szállási, üdülési lehetőségeket kínál, de konferenciák, táborok szervezésére is alkalmas hely. A diáktábort az egeresi polgármesteri hivatal üzemelteti.

Tamás Bisztró	Săvădisla 153,	0040 744-396947	www.tamasbistro.ro
Pensiunea Györköös	Săvădisla 414,	0040 744-340854	
Pensiunea Valkai	Săvădisla 396,	0040 740-870803	
Pensiunea Mysterious Spa	Săvădisla 369,	0040 751-155737	www.mysterious-spa.ro
Pensiunea Enyedi László-Anna	Săvădisla 26,	0040 745-634399	
Pensiunea și Restaurantul Copfos csárda	Săvădisla 151,	0040 742-053700	
Pensiunea și Restaurantul Lotus&Csilla	Săvădisla 42,	0040 740-145292	
Pensiunea și Restaurantul Csáni	Vlaha 369,	0040 744-619560	
Pensiunea Casa Barolo	Vlaha 358,	0040 729-640410	www.casabarolo.ro
Pensiunea Hanul Moara Veche	Stolna fn,	0040 745-598804	www.hanulmoaraveche.ro

*Acest proiect cu titlul „**Promovarea turismului în comuna Săvădisla**“ este finanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României prin Fondul European Agricol de Dezvoltare Rurală și Planul European de Redresare Economică, Axa IV LEADER al Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007 - 2013, Măsura 313 - „Încurajarea activităților turistice”, în baza contractului de finanțare încheiat cu Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit – Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale.*

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

Beneficiar: Comuna Săvădisla, str. Principală nr. 35, Săvădisla, județul Cluj
0264.374275 www.primariasavadisla.ro e-mail: primsav@yahoo.com